<u>พระรูปเดียวกรานกฐินไม่ได้</u>

ในการฝึกอบรมพระภิกษุผู้ทรงปาติโมกข์ ณ วัดพระยายัง กรุงเทพมหานคร ระหว่างวันที่ ๑๗ – ๒๒ พฤษภาคม ๒๕๖๒ ผู้เขียน เป็นหนึ่งในจำนวนพระเถระที่ได้รับมอบหมายให้ปฏิบัติหน้าที่เป็นผู้ฝึกอบรม ระหว่างการฝึกอบรม ช่วงเปิดโอกาสให้ถามข้อสงสัยในเรื่องปาติโมกข์ มีผู้เข้ารับการฝึกอบรม หนึ่งรูป ถามขึ้นว่า **“พระองค์เดียวรับกฐินได้ไหมครับ”** ผู้เขียนได้ตอบคำถามไปตามภูมิที่เคยเล่าเรียนมา ซึ่งคำตอบน่าจะไม่ตรงกับความเชื่อของผู้ถาม ผู้ถามจึงกล่าวอ้างถึงบทความที่ท่านอ่านมาว่า **พระองค์เดียวรับกฐินได้** ณ เวลานั้น ไม่เป็นโอกาสที่จะถามตอบในเรื่องกฐิน ผู้เขียนจึงขอเวลา ๑ คืน เพื่อไปค้นพระไตรปิฎกและอรรถกถาและดูที่มาคือบทความที่เป็นเหตุให้ผู้ถามเชื่อว่า **พระองค์เดียวรับกฐินได้** วันรุ่งขึ้นช่วงพักการอบรม ผู้เขียน ได้มอบสำเนาบทความตามที่ผู้ถามปัญหาอ้างถึงซึ่งผู้เขียนได้เขียนแทรกข้อความในพระไตรปิฎกและอรรถกถาไว้ ให้แก่ผู้ถามไปและได้ให้คำอธิบายประกอบ สังเกตรู้ได้ว่าผู้ถามปัญหา มีอาการฟังไปงงไปเป็นลักษณะอาการที่ไม่เชื่อคำอธิบาย โดยเฉพาะพระพุทธดำรัสว่า **ยาว กฐินสฺส อุพฺภาราย (จนกว่ากฐินเดาะ)** ผู้ถามปัญหาแย้งทำนองว่า ถ้าพระรูปเดียวกรานกฐินไม่ได้ **พระพุทธเจ้าจะตรัสพระดำรัสนี้เพื่ออะไร** (ผู้ถามปัญหา มิได้โต้แย้งใด ๆ อย่างชัดเจนเต็มปากเต็มคำ แต่ผู้เขียนสังเกตอากัปกิริยาแล้วถ่ายทอดออกมาเป็นคำพิมพ์ได้ตามนี้)

หลังจากนั้น ผู้เขียนได้ค้นพระไตรปิฎกและอรรถกถาในส่วนที่เกี่ยวข้องรวบรวมข้อมูลไว้ ตั้งใจว่าจะเขียน **<u>เรื่องพระรูปเดียวกรานกฐินไม่ได้</u>** แต่ไม่สบโอกาสว่าง ๆ สักทีเวลาล่วงเลยผ่านมาผู้เขียนซึ่งได้รับมอบหมายให้ปฏิบัติหน้าที่เป็นผู้กำกับดูแลเรื่องการสวดถอนและสมมติสีมา ได้มีโอกาสเขียนบทความเรื่องสีมา คิดว่าน่าจะเป็นโอกาสที่จะได้เขียนเรื่องที่เคยตั้งใจไว้ ความตั้งใจแรกเริ่มคิดว่าจะเขียนให้กระจ่างชัดทุก ๆ ประเด็น แต่เกรงในใจว่าบทความจะกินหน้ากระดาษเกินความจำเป็น จึงขอเริ่มที่กระดุมเม็ดแรกและจบในเม็ดเดียว.

บทความตามที่ผู้ถามปัญหาอ้างถึง **มีการนำพระพุทธดำรัสที่ปรากฏในพระวินัยปิฎก เล่มที่ ๕ ข้อ ๑๖๔ หน้า ๒๒๒ (จีวรขันธกะ) คือ**

"ดูกรภิกษุ จีวรเหล่านั้นเป็นของเธอนั่นแหละ จนกว่ากฐินเดาะ" (ตุยฺเหว ภิกฺขุ ตานิ จีวรานิ ยาว กฐินสฺส อุพฺภารายาติ ฯ)

"ภิกษุทั้งหลาย ก็ในข้อนี้ ภิกษุจำพรรษารูปเดียว ประชาชนในถิ่นนั้น ถวายจีวรด้วยเปล่งวาจาว่า 'พวกข้าพเจ้าถวายแก่สงฆ์' ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตจีวรเหล่านั้นแก่ภิกษุนั้นเท่านั้น จนกว่ากฐินเดาะ" (อิธ ปน ภิกฺขเว ภิกฺขุ เอโก วสฺสํ วสติ ฯ ตตฺถ มนุสฺสา สงฺฆสฺส เทมาติ จีวรานิ เทนฺติ ฯ อนุชานามิ ภิกฺขเว ตสฺเสว ตานิ จีวรานิ ยาว กฐินสฺส อุพฺภารายาติ ฯ) **มาวินิจฉัยว่า เป็นพุทธานุญาตพิเศษ ให้พระรูปเดียวกรานกฐินได้**

เรื่องมีอยู่ว่า

(๑๖๔) เตน โข ปน สมเยน อญฺญตโร ภิกฺขุ เอโก วสฺสํ วสิ ฯ ตตฺถ มนุสฺสา สงฺฆสฺส เทมาติ จีวรานิ อทํสุ ฯ อถโข ตสฺส ภิกฺขุโน เอตทโหสิ ภควตา ปญฺญตฺตํ จตุวคฺโค ปจฺฉิโม สงฺโฆติ อหญฺจมฺหิ เอกโก อิเม จ มนุสฺสา สงฺฆสฺส เทมาติ จีวรานิ อทํสุ ยนฺนูนาหํ อิมานิ สงฺฆิกานิ จีวรานิ สาวตฺถึ หเรยฺยนฺติ ฯ อถโข โส ภิกฺขุ ตานิ จีวรานิ อาทาย สาวตฺถึ คนฺตฺวา ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสิ ฯ **<u>ตุยฺเหว ภิกฺขุ ตานิ จีวรานิ ยาว กฐินสฺส อุพฺภารายา</u>ติ ฯ อิธ ปน ภิกฺขเว ภิกฺขุ เอโก วสฺสํ วสติ ฯ ตตฺถ มนุสฺสา สงฺฆสฺส เทมาติ จีวรานิ เทนฺติ ฯ อนุชานามิ ภิกฺขเว <u>ตสฺเสว ตานิ จีวรานิ ยาว กฐินสฺส อุพฺภาราย</u>าติ ฯ**

แปลความว่า ก็สมัยนั้นแล ภิกษุ รูปหนึ่ง จำพรรษาอยู่รูปเดียว ชาวบ้านท้องถิ่นนั้นได้พากันกล่าวถวายจีวรหลายผืนว่า ข้าพเจ้าทั้งหลาย ขอถวายสงฆ์. ลำดับนั้น ภิกษุรูปนั้นเกิดปริวิตกดังนี้ว่า พระผู้มีพระภาค ทรงบัญญัติไว้ว่า ภิกษุ ๔ รูปเป็นอย่างน้อย ชื่อว่าสงฆ์ ก็เรารูปเดียว และชาวบ้านเหล่านี้ พากันกล่าวถวายจีวรหลายผืนว่า ข้าพเจ้าทั้งหลาย ขอถวายแก่สงฆ์ ทั้งนี้ทั้งนั้น เราควรนำจีวรของสงฆ์เหล่านี้ไปเมืองสาวัตถี. ครั้นแล้ว ภิกษุรูปนั้น ได้นำจีวรเหล่านั้นไปเมืองสาวัตถีกราบทูลเรื่องนั่นแด่พระผู้มีพระภาค. พระผู้มีพระภาคตรัสว่า **ภิกษุ จีวรเหล่านั้น เป็นของเธอเท่านั้น จนถึงเวลาเดาะกฐิน. ภิกษุทั้งหลาย ก็เรื่องนี้ ภิกษุจำพรรษารูปเดียว ชาวบ้านท้องถิ่นนั้น กล่าวถวายจีวรว่า ข้าพเจ้าทั้งหลาย ขอถวายสงฆ์ ภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตจีวรเหล่านั้นแก่ภิกษุรูปนั้นเท่านั้น จนถึงเวลาเดาะกฐิน.**

ในข้อว่า **ตุยฺเหว ภิกฺขุ ตานิ จีวรานิ (ภิกษุ จีวรเหล่านั้น เป็นของเธอเท่านั้น)** พระอรรถกถาจารย์ อธิบายว่า ตุยฺเหว ภิกฺขุ ตานิ จีวรานีติ อญฺญตฺร คเหตฺวา หฏานิปิ ตุยฺเหว น เตสํ อญฺโญ โกจิ อิสฺสโรติ ฯ เอวญฺจ ปน วตฺวา อนาคเตปิ นิกฺกุกฺกุจฺจา คณฺหิสฺสนฺตีติ ทสฺเสตุํ ปนาติอาทิมาห ฯ

แปลความว่า ข้อว่า ตุยฺเหว ภิกฺขุ ตานิ จีวรานิ ความว่า จีวรเหล่านั้นแม้จะถือนำไปที่ใดที่หนึ่ง ก็ย่อมเป็นของเธอเท่านั้น ไม่มีใครอื่นจะเป็นเจ้าของจีวรเหล่านั้นได้. ก็แลครั้นตรัสอย่างนั้นแล้ว เพื่อจะทรงแสดงว่า แม้ในอนาคต ภิกษุทั้งหลายจักไม่ตะขิดตะขวงใจรับ จึงตรัสว่า อิธ ปน เป็นต้น.

ในข้อว่า **ตสฺเสว ตานิ จีวรานิ ยาว กฐินสฺส อุพฺภาราย (เราอนุญาตจีวรเหล่านั้นแก่ภิกษุรูปนั้นเท่านั้น จนถึงเวลาเดาะกฐิน**) พระอรรถกถาจารย์ อธิบายว่า

ตสฺเสว ตานิ จีวรานิ ยาว กฐินสฺส อุพฺภารายาติ สเจ คณปูรเก ภิกฺขู ลภิตฺวา กฐินํ อตฺถตํ โหติ ปญฺจ มาเส โน เจ อตฺถตํ โหติ เอกํ จีวรมาสเมว ฯเปฯ **อิทํ หิ เอตฺถ ลกฺขณํ เยน เตนากาเรน สงฺฆสฺส อุปฺปนฺนวตฺถํ อตฺถตกฐินสฺส ปญฺจ มาเส อนตฺถตกฐินสฺส เอกํ จีวรมาสํ ปาปุณาติ** ฯ

แปลความว่า ข้อว่า ตสฺเสว ตานิ จีวรานิ ยาว กฐินสฺส อุพฺภาราย ความว่า **ถ้าได้กรานกฐินเพราะได้ภิกษุคณปูรกะ จีวรเหล่านั้น เป็นของภิกษุรูปนั้นเท่านั้น ๕ เดือน หากไม่ได้กรานกฐินเพราะไม่ได้ภิกษุคณปูรกะ จีวรเหล่านั้น เป็นของภิกษุรูปนั้นเท่านั้น ตลอดจีวรมาสเดือนเดียวเท่านั้น ฯลฯ** **ความจริง ในคำว่า ตสฺเสว ตานิ จีวรานิ ยาว กฐินสฺส อุพฺภาราย มีลักษณะดังนี้ ผ้าที่เกิดขึ้นแก่สงฆ์โดยวิธีการใดก็ตาม ย่อมถึงแก่ภิกษุผู้กรานกฐินแล้ว ตลอด ๕ เดือน แก่ภิกษุไม่ได้กรานกฐิน ตลอดจีวรมาสเดือนเดียว**

(ตามรูปประโยค คำบาลีว่า “กฐินํ” บ่งบอกว่าผ้ากฐิน มิใช่ ตานิ จีวรานิ (จีวรเหล่านั้น) เพราะถ้าภิกษุรูปนั้นได้กรานกฐินโดยมิใช่เป็นเพียงผู้อนุโมทนา ผ้ากฐินก็ต้องเป็นของภิกษุรูปนั้นทันทีโดยไม่ต้องมีประโยคบาลีว่า ปญฺจ มาเส ตสฺเสว ตานิ จีวรานิ (จีวรเหล่านั้น เป็นของภิกษุรูปนั้นเท่านั้น ๕ เดือน) **และคำบาลีว่า** “อิทํ หิ เอตฺถ ลกฺขณํ เยน เตนากาเรน สงฺฆสฺส อุปฺปนฺนวตฺถํ อตฺถตกฐินสฺส ปญฺจ มาเส อนตฺถตกฐินสฺส เอกํ จีวรมาสํ ปาปุณาติ” **เป็นคำอธิบายสรุปความหมายของพระพุทธดำรัสที่ตรัสว่า “ตสฺเสว ตานิ จีวรานิ ยาว กฐินสฺส อุพฺภาราย” แบบชัดถ้อยชัดคำที่สุดแล้ว**

กระดุมเม็ดแรก

ตุยฺเหว ภิกฺขุ ตานิ จีวรานิ ยาว กฐินสฺส อุพฺภาราย

ภิกษุ จีวรเหล่านั้น เป็นของเธอเท่านั้น จนถึงเวลาเดาะกฐิน

อนุชานามิ ภิกฺขเว ตสฺเสว ตานิ จีวรานิ ยาว กฐินสฺส อุพฺภาราย

ภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตจีวรเหล่านั้นแก่ภิกษุรูปนั้นเท่านั้น จนถึงเวลาเดาะกฐิน

การที่พระผู้มีพระภาค ตรัสว่า ยาว กฐินสฺส อุพฺภาราย จนถึงเวลาเดาะกฐิน (กฐินเดาะ) **บ่งบอกนัยอย่างสำคัญ กล่าวคือ พระดำรัสดังกล่าวเป็นการกำหนดกรอบเวลาของการที่ภิกษุรูปนั้นหรือนั้น ๆ** (นั้น ๆ ในอนาคต) **จะมีสิทธิเป็นเจ้าของจีวรที่ทายกถวายในลักษณะและช่วงเวลาเช่นนั้นได้เพียง ๑ เดือน หรือ ๕ เดือน แล้วแต่กรณี นั่นย่อมมีหมายความชัดเจนเป็นที่สุดแล้วว่า จีวรเหล่านั้น** (ตานิ จีวรานิ) **มิใช่ผ้ากฐินอย่างแน่นอน**

หากจีวรเหล่านั้น เป็นผ้ากฐิน ย่อมต้องเป็นของของภิกษุรูปนั้นหรือนั้น ๆ โดยไม่มีการกำหนดกรอบเวลา กล่าวคือ ภิกษุรูปนั้นหรือนั้น ๆ ย่อมต้องมีสิทธิที่จะนำจีวรเหล่านั้นไปอธิษฐานผลัดเปลี่ยนไตรจีวรชุดครองผืนหนึ่งผืนใด และใช้โดยความเป็นเจ้าของได้ตลอดไปจนกว่าจีวรเหล่านั้นจะสูญหาย ถูกชิงไป หรือเป็นนิสสัคคีย์ต้องสละเป็นต้น และพระพุทธองค์จะไม่ตรัสกรอบเวลาไว้เป็นอันขาด

ยาว กฐินสฺส อุพฺภาราย (จนถึงเวลาเดาะกฐิน) ไม่ใช่ข้อความที่จะนำให้เข้าใจได้ว่า ตานิ จีวรานิ (จีวรเหล่านั้น) เป็นผ้ากฐิน ตรงกันข้ามกลับเป็นข้อความที่กำกับให้รู้ว่า ตานิ จีวรานิ ไม่ใช่ผ้ากฐินอย่างแน่นอน

ดังนั้น พระพุทธดำรัสว่า ตุยฺเหว ภิกฺขุ ตานิ จีวรานิ ยาว กฐินสฺส อุพฺภาราย และ อนุชานามิ ภิกฺขเว ตสฺเสว ตานิ จีวรานิ ยาว กฐินสฺส อุพฺภาราย จึงไม่ใช่พุทธานุญาตพิเศษให้พระรูปเดียวกรานกฐินได้แต่ประการใด

(พระราชบัณฑิต)

๙ มกราคม ๒๕๖๓

ปกิณกะ

ถามว่า หากมิใช่ผ้ากฐิน เหตุใดพระพุทธองค์จึงไม่ตรัสว่า ปญฺจ มาเส หรือ เอกํ จีวรมาสเมว อย่างที่พระอรรถกถาจารย์อธิบาย เสียทีเดียวเลยเล่า จะได้เข้าใจกันชัด ๆ ไปเลย การที่ตรัสว่า ยาว กธินสฺส อุพฺภาราย จนถึงเวลาเดาะกฐิน (กฐินเดาะ) ย่อมต้องหมายความได้ว่า จีวรเหล่านั้นเป็นผ้ากฐิน เพราะมีคำว่า กธินสฺส (กฐิน) มิใช่หรือ ?

ตอบว่า หากตรัสอย่างที่พระอรรถกถาจารย์อธิบาย ก็มิใช่พระพุทธดำรัสเป็นแน่ หากทรงใช้สำนวนว่า ๑ เดือน หรือ ๕ เดือน จะเกิดคำถามว่าเริ่มนับจากวันไหน (ถวายภายในพรรษาหรือหลังจากออกพรรษาแล้วกี่วัน, ออกพรรษาแล้วภิกษุรูปนั้นใช้เวลาเดินทางไปกรุงสาวัตถี กี่วัน) เมื่อทรงใช้สำนวนว่า "**จนถึงเวลาเดาะกฐิน**" อันเป็นระยะเวลาสิ้นสุดแห่งสิทธิความเป็นเจ้าของจีวรเหล่านั้น ย่อมมีความหมายบ่งบอกอยู่ในตัวแล้วว่า จีวรเหล่านั้นเป็นของภิกษุรูปนั้นหรือนั้น ๆ ได้ไม่เกิน ๑ เดือน หรือไม่เกิน ๕ เดือน ซึ่งสามารถเข้าใจได้โดยไม่จำต้องอ่านคำอธิบายของพระอรรถกถาจารย์ การที่เราท่านทั้งหลายไม่มีความเข้าใจในพระพุทธดำรัสนั้น หาใช่เพราะพระพุทธดำรัสขาดความสมบูรณ์ไม่

คำอธิบายของพระอรรถกถาจารย์ ที่อธิบายว่า สเจ คณปูรเก ภิกฺขู ลภิตฺวา กธินํ อตฺถตํ โหติ ปญฺจ มาเส โน เจ อตฺถตํ โหติ เอกํ จีวรมาสเมว ฯ นั้น เป็นการอธิบายเรื่องกรอบเวลาเดาะกฐินซึ่งมี สเจ ศัพท์ และ เจ ศัพท์กำกับอยู่ บ่งบอกว่าเรื่องกรานกฐินอาจจะมีหรือไม่ก็เป็นได้ เป็นเรื่องของอนาคต (เอวญฺจ ปน วตฺวา อนาคเตปิ นิกฺกุกฺกุจฺจา คณฺหิสฺสนฺตีติ ทสฺเสตุํ ปนาติอาทิมาห ฯ)

หากแปลด้วยสำนวนว่า "ถ้าได้ภิกษุคณปูรกะ กฐินก็เป็นอันได้กราน หรือก็เป็นอันได้กรานกฐิน" ย่อมหมายความว่า ภิกษุนั้นได้กรานกฐินแน่ ๆ ถ้าได้ภิกษุคณปูรกะ แปลสำนวนนี้ คำว่าถ้า (สเจ) ขึ้นตรงกับคำว่าได้ (ลภิตฺวา) ซึ่งเป็นเพียงกิริยาย่อยของกิริยาใหญ่ (อตฺถตํ) และเป็นการแปลที่ให้ความสำคัญกับคณปูรกะประหนึ่งว่าภิกษุนั้นพร้อมที่จะได้กรานกฐินเพราะได้จีวรกฐินแล้วขาดเพียงแค่ภิกษุคณปูรกะเท่านั้น

หากแปลด้วยสำนวนที่ สเจ ศัพท์ ขึ้นตรงกับกิริยาใหญ่ (อตฺถตํ) โดยแปลว่า ถ้าได้กรานกฐิน เพราะได้ภิกษุคณปูรกะ ความหมายจะเป็นอีกแบบ คือภิกษุรูปนั้น อาจจะได้กรานกฐินหรือไม่ก็เป็นได้ กล่าวคือได้ภิกษุคณปูรกะ ก็อาจจะได้กราน และ การได้คณปูรกะ ก็เป็นเพียงหนึ่งในองค์ประกอบที่ภิกษุนั้นจะได้กรานกฐิน แต่ องค์ประกอบที่สำคัญกว่านั้น ก็คือผ้ากฐิน (กฐินทุสฺสํ) ซึ่งไม่ใช่ ตานิ จีวรานิ

หากจะถือว่าคำอธิบายของพระอรรถกถาจารย์ที่อธิบายว่า สเจ คณปูรเก ภิกฺขู ลภิตฺวา กฐินํ อตฺถตํ โหติ ปญฺจ มาเส โน เจ อตฺถตํ โหติ เอกํ จีวรมาสเมว ฯ นั้น เป็น คำอธิบายเพื่อให้รู้ว่า จีวรเหล่านั้น เป็นจีวรกฐิน เราท่านทั้งหลาย จะถอดความรูป ประโยคกันอย่างไร ?

๑. จีวรเหล่านั้น เป็นจีวรกฐิน และภิกษุที่เป็นเจ้าของจีวรกฐินเหล่านั้น ได้กรานกฐินด้วยจีวรเหล่านั้น ภิกษุนั้นจึงเป็นเจ้าของจีวรกฐินเหล่านั้นได้แค่ ๕ เดือน (ภิกษุเป็นเจ้าของจีวรกฐินแบบไหน ซึ่งเมื่อเป็นแล้ว เป็นได้แค่ ๕ เดือนเท่านั้น ?)

๒. จีวรเหล่านั้น เป็นจีวรกฐิน แต่ภิกษุที่เป็นเจ้าของจีวรกฐินเหล่านั้น ไม่ได้กรานกฐิน ภิกษุนั้นจึงเป็นเจ้าของจีวรกฐินเหล่านั้นได้แค่ ๑ เดือน (ภิกษุเป็นเจ้าของจีวรกฐิน แต่ไม่ได้กรานกฐิน แล้วเป็นแบบไหน ? และเมื่อเป็นแล้ว เป็นได้แค่ ๑ เดือน เป็นอย่างไร ?)

อย่างไรก็ตาม คำอธิบายของพระอรรถกถาจารย์ในส่วนนี้ เป็นเพียงการอธิบายเพื่อแสดงกรอบเวลาให้ครบทั้งสองระยะ โดยนับย้อนจากเวลาเดาะกฐิน คือ หลังจากออกพรรษาแล้ว ๑ เดือน และ ๕ เดือน ซึ่งแม้จะไม่มีคำอธิบายหรือมีแต่ไม่ได้อ่าน ก็สามารถเข้าใจความหมายของพระพุทธดำรัสว่า ยาว กฐินสฺส อุพฺภาราย ได้ชัดเจนเป็นอย่างดีอยู่แล้ว

ถามว่า เมื่อจีวรเหล่านั้น ไม่ใช่ผ้ากฐิน แล้วเป็นผ้าประเภทไหนกันแน่ล่ะ ?

ตอบว่า เมื่อรู้ชัดโดยหลักฐานแล้วว่า ไม่ใช่ผ้ากฐิน ก็เป็นความรู้ตรงตามพระพุทธประสงค์แล้ว ส่วนจะเป็นผ้าประเภทไหนนั้น ผู้ถามควรค้นคว้าศึกษาในเรื่องของอติเรกจีวร จีวรกาลสมัย จีวรทานสมัย และคหบดีจีวร ให้เป็นที่เข้าใจด้วยตนเองย่อมต้องดีกว่าเชื่อตามผู้อื่น มิใช่หรือ.

ในพระวินัยปิฎก เล่มที่ ๒

ข้อ ๓ ปรากฏข้อความพระบาลีว่า อติเรกจีวรํ นาม อนธิฏฺฐิตํ อวิกปฺปิ ฯ แปลความว่า ที่ชื่อว่าอติเรกจีวร ได้แก่จีวรที่ยังไม่ได้อธิษฐาน ยังไม่ได้วิกัป... (สิกขาบทที่ ๑ แห่งจีวรวรรค นิสสัคคิยปาจิตตีย์)

ข้อ ๑๖๒ ปรากฏข้อความพระบาลีว่า **จีวรกาลสมโย นาม อนตฺถเต กฐิเน วสฺสานสฺส ปจฺฉิโม มาโส อตฺถเต กฐิเน ปญฺจ มาสา ฯ** แปลความว่า ที่ชื่อว่า สมัยจีวรกาล คือ เมื่อยังไม่ได้กรานกฐิน ๑ เดือนท้ายฤดูฝน เมื่อได้กรานกฐินแล้ว ขยายเป็น ๕ เดือน. (สิกขาบทที่ ๘ แห่งปัตตวรรค นิสสัคคิยปาจิตตีย์)

ข้อ ๔๘๓ และข้อ ๔๙๑ ปรากฏข้อความพระบาลีว่า **จีวรทานสมโย นาม อนตฺถเต กฐิเน วสฺสานสฺส ปจฺฉิโม มาโส อตฺถเต กฐิเน ปญฺจ มาสา ฯ** แปลความว่า ที่ชื่อว่า สมัยถวายจีวร คือ เมื่อยังไม่ได้กรานกฐิน ๑ เดือนท้ายฤดูฝน เมื่อได้กรานกฐินแล้ว ขยายเป็น ๕ เดือน. (สิกขาบทที่ ๒ และที่ ๓ แห่งโภชนวรรค ปาจิตตีย์)

ข้อ ๕๕๒.๑ ปรากฏข้อความพระบาลีว่า **จีวรทานสมโย นาม อนตฺถเต กฐิเน วสฺสานสฺส ปจฺฉิโม มาโส อตฺถเต กฐิเน ปญฺจ มาสา ฯ** แปลความว่า ที่ชื่อว่า สมัยถวายจีวร คือ เมื่อยังไม่ได้กรานกฐิน ๑ เดือนท้ายฤดูฝน เมื่อได้กรานกฐินแล้ว ขยายเป็น ๕ เดือน. (สิกขาบทที่ ๖ แห่งอเจลกวรรค ปาจิตตีย์)

ในพระวินัยปิฎก เล่มที่ ๕

ข้อ ๙๖ (กฐินขันธกะ) ปรากฏข้อความพระบาลีว่า อนุชานามิ ภิกฺขเว วสฺสํวุตฺถานํ ภิกฺขูนํ กฐินํ อตฺถริตุํ ฯ อตฺถตกฐินานํ โว ภิกฺขเว ปญฺจ กปฺปิสฺสนฺติ อนามนฺตจาโร อสมาทานจาโร คณโภชนํ **ยาวทตฺถจีวรํ** โย จ ตตฺถ จีวรุปฺปาโท โส เนสํ ภวิสฺสตีติ ฯ แปลความว่า ภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้ภิกษุทั้งหลาย ผู้จำพรรษาแล้ว กรานกฐิน ภิกษุทั้งหลาย ภิกษุผู้กรานกฐินแล้ว จักได้อานิสงส์ ๕ อย่าง คือ ๑ เที่ยวไปไม่ต้องบอกลา ๒. ไปไหนไม่ต้องนำไตรจีวรไปครบสำรับ ๓. ฉันคณโภชน์ได้ **๔. เก็บอติเรกจีวรไว้ได้ตามประสงค์** ๕.จักได้จีวรที่เกิดมีในสถานที่นั้นด้วย. **(ยาวทตฺถจีวรํ เก็บอติเรกจีวรไว้ได้ตามประสงค์ ความหมายคือ เมื่อภิกษุได้กรานกฐินก็มีสิทธิตามพุทธานุญาต สามารถเก็บอติเรกจีวรไว้ได้ ๕ เดือน)**

ข้อ ๑๓๕.๖ (จีวรขันธกะ) ปรากฏข้อความพระบาลีว่า อนุชานามิ ภิกฺขเว คหปติจีวรํ โย อิจฺฉติ ปํสุกูลิโก โหตุ โย อิจฺฉติ คหปติจีวรํ สาทิยตุ อิตรีตเรน จาหํ ภิกฺขเว สนฺตุฏฺฐึ วณฺเณมีติ ฯ แปลความว่า ภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตคหบดีจีวร รูปไหนปรารถนาจะถือผ้าบังสุกุลก็ถือได้ รูปไหนปรารถนายินดีคหบดีจีวรก็ยินดีได้ แต่เราสรรเสริญความยินดีปัจจัยตามมีตามได้ นะภิกษุทั้งหลาย.

ข้อ ๑๗๒ (จีวรขันธกะ) ปรากฏข้อความพระบาลีว่า อฏฺฐิมา ภิกฺขเว มาติกา จีวรสฺส อุปฺปาทาย สีมาย เทติ กติกาย เทติ ภิกฺขาปญฺญตฺติยา เทติ **สงฺฆสฺส เทติ** อุภโตสงฺฆสฺส เทติ วสฺสํ วุตฺถสฺส สงฺฆสฺส เทติ อาทิสฺส เทติ ปุคฺคลสฺส เทติ ฯ สีมาย เทติ ยาวติกา ภิกฺขู อนฺโตสีมคตา เตหิ ภาเชตพฺพํ ฯ กติกาย เทติ สมฺพหุลา อาวาสา สมานลาภา โหนฺติ เอกสฺมึ อาวาเส ทินฺเน สพฺพตฺถ ทินฺนํ โหติ ฯ ภิกฺขาปญฺญตฺติยา เทติ ยตฺถ สงฺฆสฺส ธุวการา กรียนฺติ ตตฺถ เทติ ฯ **สงฺฆสฺส เทติ สมฺมุขีภูเตน สงฺเฆน ภาเชตพฺพํ ฯ** อุภโตสงฺฆสฺส เทติ พหุกาปิ ภิกฺขู โหนฺติ เอกา ภิกฺขุนี โหติ อุปฑฺฒํ ทาตพฺพํ ฯ พหุกาปิ ภิกฺขุนิโย โหนฺติ เอโก ภิกฺขุ โหติ อุปฑฺฒํ ทาตพฺพํ ฯ วสฺสํ วุตฺถสฺส สงฺฆสฺส เทติ ยาวติกา ภิกฺขู ตสฺมึ อาวาเส วสฺสํ วุตฺถา เตหิ ภาเชตพฺพํ ฯ อาทิสฺส เทติ ยาคุยา วา ภตฺเต วา ขาทนีเย วา จีวเร วา เสนาสเน วา เภสชฺเช วา ฯ ปุคฺคลสฺส เทติ อิมํ จีวรํ อิตฺถนฺนามสฺส ทมฺมีติ ฯ

แปลความว่า ภิกษุทั้งหลาย มาติกา (หัวข้อ) แห่งการที่จีวรจะเกิดมีได้ ๘ อย่างนี้ คือ

๑. ถวายแก่สีมา	๒. ถวายตามกติกา
๓. ถวายในที่จัดภิกษา	**๔. ถวายแก่สงฆ์**
๕. ถวายแก่สงฆ์ทั้ง ๒ ฝ่าย	๖. ถวายแก่สงฆ์ผู้จำพรรษาแล้ว
๗. ถวายเจาะจง	๘. ถวายแก่บุคคล

...ที่ชื่อว่า ถวายแก่สงฆ์ คือสงฆ์อยู่พร้อมหน้ากันแบ่ง ...

พระอรรถกถาจารย์ อธิบายวิธีปฏิบัติในมาติกาที่ ๔ (ถวายจีวรแก่สงฆ์) ไว้ตอนหนึ่งว่า ... **เอกภิกฺขุเก วิหาเร สงฺฆสฺส จีวเรสุ อุปฺปนฺเนสุ สเจ ปุพฺเพ วุตฺตนเยเนว โส ภิกฺขุ สพฺพานิ มยฺหํ ปาปุณนฺตีติ คณฺหาติ** สุคฺคหิตานิ ฐิติกา ปน น ติฏฺฐติ ฯ สเจ เอเกกํ อุทฺธริตฺวา อิทํ มยฺหํ ปาปุณาตีติ คณฺหาติ ฐิติกา ติฏฺฐติ ฯ ตตฺถ อฏฺฐิตาย ฐิติกาย ปุน

อญฺญสฺมึ จีวเร อุปฺปนฺเน สเจ เอโก อาคจฺฉติ มชฺเฌ ฉินฺทิตฺวา ทฺวีหิปิ คเหตพฺพํ ฯ ฐิตาย ฐิติกาย ปุน อญฺญสฺมึ จีวเร อุปฺปนฺเน สเจ นวกตโร อาคจฺฉติ ฐิติกา เหฏฺฐา คจฺฉติ สเจ วุฑฺฒตโร อาคจฺฉติ ฐิติกา อุทฺธํ อาโรหติ ฯ อถญฺโญ นตฺถิ ปุน อตฺตโน ปาเปตฺวา คเหตพฺพํ ฯ สงฺฆสฺส เทมาติ วา ภิกฺขุสงฺฆสฺส เทมาติ วา เยน เกนจิ อากาเรน สงฺฆํ อามสิตฺวา ทินฺนํ ปน ปํสุกูลิกานํ น วฏฺฏติ คหปติจีวรํ ปฏิกฺขิปามิ ปํสุกูลิกงฺคํ สมาทิยามีติ วุตฺตตฺตา น ปน อกปฺปิยตฺตา ภิกฺขุสงฺเฆน อปโลเกตฺวา ทินฺนํปิ น คเหตพฺพํ ฯ ...

แปลความว่า ... **เมื่อจีวรทั้งหลายเกิดขึ้นแก่สงฆ์ในวัดที่มีภิกษุรูปเดียว ถ้าภิกษุนั้นถือเอาว่า จีวรทั้งหมดย่อมถึงแก่เรา ตามนัยดังกล่าวแล้วในหนก่อนนั่นแล เป็นอันถือเอาดีแล้ว แต่ลำดับ ไม่คงอยู่.** ถ้าภิกษุนั้น หยิบขึ้นทีละผืนถือเอาว่า ผ้านี้ถึงแก่เรา ลำดับ คงอยู่. บรรดาลำดับที่ไม่คงอยู่และคงอยู่ทั้งสองนี้ เมื่อลำดับไม่คงอยู่ ครั้นจีวรอื่นเกิดขึ้นอีก ถ้ามีภิกษุมารูปเดียว ควรตัดครึ่งแบ่งกันทั้ง ๒ รูป เมื่อลำดับคงอยู่ ครั้นจีวรอื่นเกิดขึ้นอีก ถ้าภิกษุอ่อนพรรษากว่า เดินทางมาถึง ลำดับย่อมถึงภายหลัง ถ้าภิกษุแก่พรรษากว่าเดินทางมาถึง ลำดับย่อมถึงก่อน. ถ้าไม่มีภิกษุอื่น ควรให้ลำดับถึงตนแล้วถือเอาอีก. แต่จีวรที่ทายกถวายมุ่งถึงสงฆ์ ด้วยอาการอย่างใดอย่างหนึ่งว่า ข้าพเจ้าทั้งหลาย ขอถวายแก่สงฆ์ ก็ดี ว่า ข้าพเจ้าทั้งหลาย ขอถวายแก่ภิกษุสงฆ์ ก็ดี ไม่ควรแก่ภิกษุทั้งหลายผู้ถือครองผ้าบังสุกุลเป็นวัตร เพราะเหตุที่ปังสุกูลิกภิกษุกล่าวคำสมาทานว่า ข้าพเจ้า ของดคหบดีจีวร (จีวรที่โยมถวาย) สมาทานองค์แห่งภิกษุผู้ถือครองผ้าบังสุกุลเป็นวัตร แต่ไม่ใช่ว่าไม่ควรเพราะคหบดีจีวรเป็นอกัปปิยะ คหบดีจีวรแม้ภิกษุสงฆ์อปโลกน์ให้ ก็ไม่ควรรับ ...

ความจริง ในพระวินัยปิฎก จีวรขันธกะ มีเรื่องที่ภิกษุจำพรรษาแล้วได้รับถวายจีวรเป็นการสงฆ์ จำนวน ๓ เรื่องเท่านั้น คือเรื่องภิกษุ ๑ รูป ๒ รูป และภิกษุ ๓ รูป (ข้อ ๑๖๔, ๑๖๔.๒, ๑๖๔.๓) ไม่มีเรื่องภิกษุ ๔ รูป (หากมีเรื่องภิกษุ ๔ รูป อาจนำให้เข้าใจได้ว่าเรื่องดังกล่าวเป็นเรื่องของกฐินจึงมีแค่เรื่องภิกษุ ๔ รูปให้วินิจฉัย ไม่มีเรื่องภิกษุ ๕ รูปเพราะภิกษุ ๕ รูป เป็นสงฆ์ที่สามารถรับกฐินได้อยู่แล้ว) นั่นย่อมหมายความว่า ถ้าจำพรรษา ๔ รูป ก็เป็นสงฆ์ตรงตามคำกล่าวถวาย ซึ่งสามารถแบ่งจีวรที่ได้รับถวายโดยไม่ต้องถามใครในวิธีปฏิบัติ ฉะนั้นสงฆ์ตามข้อปริวิตกของภิกษุนั้น จึงมิใช่สงฆ์ตั้งแต่ ๕ รูปขึ้นไปซึ่งเป็นสงฆ์เพื่อสังฆกรรมคือกฐินเป็นต้น แต่เป็นสงฆ์ขั้นต่ำ ๔ รูปซึ่งให้สำเร็จการถวายจีวรแก่สงฆ์ได้นั่นเอง (จตุวคฺโค ปจฺฉิโม สงฺโฆ)

<u>ข้อสังเกต</u> สังฆกรรมคืออุปสมบท ทรงเริ่มจาก เอหิ ภิกฺขุ ต่อมาทรงอนุญาตไตรสรณคมน์ จากนั้นทรงอนุญาตญัตติจตุตถกรรม หลังจากทรงอนุญาตสงฆ์แล้ว ไม่ทรงย้อนกลับไปอนุญาตบุคคลหรือคณะอีก เพียงแต่ทรงปรับลดจำนวนสงฆ์ จึงไม่มีเหตุผลใดๆ ที่พระพุทธองค์เมื่อทรงอนุญาตสังฆกรรมคือกฐินแก่สงฆ์แล้วจะทรงลดความสำคัญไปอนุญาตบุคคล

เราท่านทั้งหลาย เคยวิกัปผ้าหรืออธิษฐานบริขารโจลกันบ้างแล้วหรือยังหนอ ?

ผู้เขียน (พิมพ์) เคยรับสังฆทาน รูปเดียว ซึ่งผู้ถวายกล่าวคำถวายว่า อิมานิ มะยัง ภันเต สังฆะทานานิ สะปะริวารานิ <u>ภิกขุสังฆัสสะ โอโณชะยามะ</u>... ข้าแต่พระภิกษุสงฆ์ผู้เจริญ ข้าพเจ้าทั้งหลาย <u>ขอน้อมถวาย</u>สังฆทานกับทั้งของบริวารทั้งหลายเหล่านี้ <u>แก่พระภิกษุสงฆ์</u>... เป็นเหตุให้ผู้เขียนต้องใช้ลูกศิษย์นำสิ่งของที่รับถวายมาไปถวายพระรูปอื่นให้ได้ ๓ - ๔ รูป ซึ่งพอผู้เขียนได้ยินว่าพระรูปเดียวรับกฐินได้ และค้นพบที่มาคือ สงฺฆสฺส เทม (ข้าพเจ้าทั้งหลาย ขอถวายแก่สงฆ์) จึงเกิดสะดุดใจให้นึกถึงเรื่องรับสังฆทานขึ้นมาทันที.

(พระราชบัณฑิต)

๑๑ มกราคม ๒๕๖๓